

Vertaiskouluttajat parantavat potilasohjausta

Johanna Alaloukusa-Lahtinen, projektisuunnittelija, TtM, PPSHP
Kaija Lipponen, projektipäällikkö, TtM, PPSHP

6.9.2011

Taustaa

1/4

- Potilaalla on oikeus ohjaukseen ja henkilöstöllä on velvollisuus ohjata
 - lait ja asetukset
 - ohjeet ja suositukset
 - hyvät ammattikäytännöt
 - potilaan kunnioittaminen
 - terveyden edistäminen
- Laadukas ohjaus on hoitajan ammatilliseen vastuuseen perustuvaa, potilaslähtöistä, vuorovaikutussuhteessa rakentuvaa, aktiivista ja tavoitteellista toimintaa, joka on asianmukaisin resurssein toteutettua, riittävää ja vaikuttavaa (Kääriäinen 2007).

Taustaa

2/4

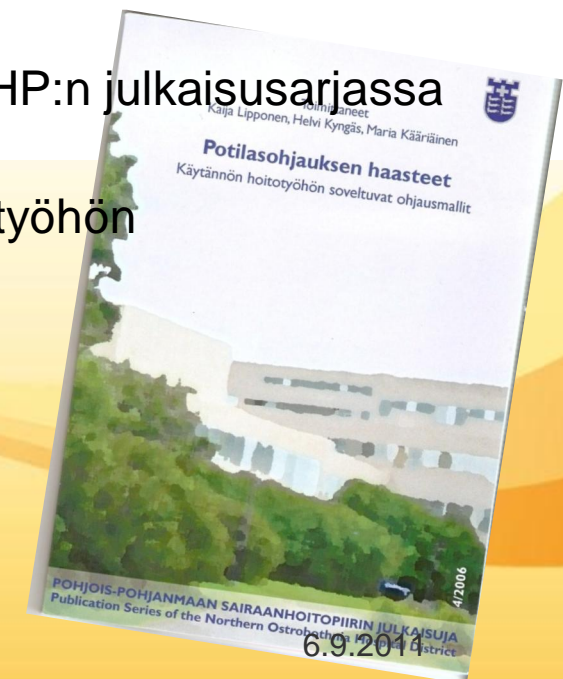
Laadukkaan ohjauksen reunaehdot (Kääriäinen 2007)

- **asianmukaiset resurssit**
 - ohjauksen arvostaminen hoitotyön toimintona (hoitohenkilöstön ja hoitotyön johtajien vastuu)
 - aika, materiaali, ohjausvälineistö, ohjauksen organisointi
 - koulutus ja perehdytys
- **ohjauksen organisointi**
 - ohjausvastuun jakaminen
 - tehostaa ohjaukseen osallistuvien ammattilaisten yhteistyötä
 - ohjauskäytäntöjen yhtenäistäminen ja kirjaaminen yhteisiksi toimintaohjeiksi
 - poistaa päällekkäisyyksiä ja epätietoisuutta siitä mitä ohjausta potilas on saanut

Taustaa

3/4

- Aktiivinen yhteistyö potilasohjauksen kehittämiseksi alkoi PPSHP:n ja Oulun yliopiston Hoitotieteen ja terveystieteiden laitoksen välillä 2000-luvun alkupuolella (nykyisin terveystieteiden laitos)
- Aluksi kartoitettiin laajalla kyselyllä potilaiden, hoitohenkilökunnan ja omaisten käsityksiä ohjauksesta.
 - Kyselyn perusteella löydettiin ohjaukseen liittyviä teema-alueita, joita lähdettiin työstämään eteenpäin.
 - Työstämisen tuotokset julkaistiin v. 2006 PPSHP:n julkaisusarjassa nimellä
 ”Potilasohjauksen haasteet – Käytännön hoitotyöhön soveltuvat ohjausmallit”

Taustaa

4/4

- Potilasohjauksen kehittäminen jatkui uudella hankkeella (2006-2008)
 - Hanketyön pohjana oli edellisen hankkeen tulokset sekä se merkittävä huomio, että **keskeinen este** potilasohjauksen kehittämiseksi on **yhteistyön puute** perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä.

→ ohjauksen organisointi olisi välttämätöntä

- Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon tiimityönä laadittiin toimintamallit kuuden potilasryhmän ohjaukseen (sepelvaltimotautia ja diabeettista jalkahaavaa sairastavat sekä syöpä-, tekonivel-, aivoinfarkti- ja keuhkohtaumatautipotilaat)
- Nämä mallit on julkaistu PPSHP:n julkaisusarjassa v. 2008 nimellä ”Erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteistyönä tuotetut potilasohjauksen toimintamallit”

Johanna Alaloukusa-Lahtinen, projektisuunnittelija, TtM, PPSHP
 Kaija Lipponen, projektipäällikkö, TtM, PPSHP

VeTePO-Oulu

- Perustana aikaisempi potilasohjauksen kehittämistyö
 - ohjausmallit
 - verkostoyhteistyö
- Mukaan VeTePO-hankkeeseen valikoitui viisi potilasryhmää:
 1. Aivoverenkiertohäiriöpotilaat
 2. Keuhkohtaumatautipotilaat
 3. Sydämen vajaatoimintapotilaat
 4. Tekonivelipotilaat
 5. Lihavat lapset

VeTePO-Oulun tavoitteet

- **Juurruttaa** aiemman kehittämistyön tuloksia ja laajentaa niiden käyttöä
- **Yhtenäistää** potilasohjausta
- **Vahvistaa** potilasohjauksen perustumista näyttöön: hoitosuositukseen, tutkimustuloksiin ja paikallisiin hyviin hoitokäytäntöihin
- **Vahvistaa** sosiaali- ja terveysalan henkilöstön osaamista

VERTAISKOULUTUS

-
- hoidon laadun parantaminen
 - terveydenhuollon kustannusten kasvun hidastaminen

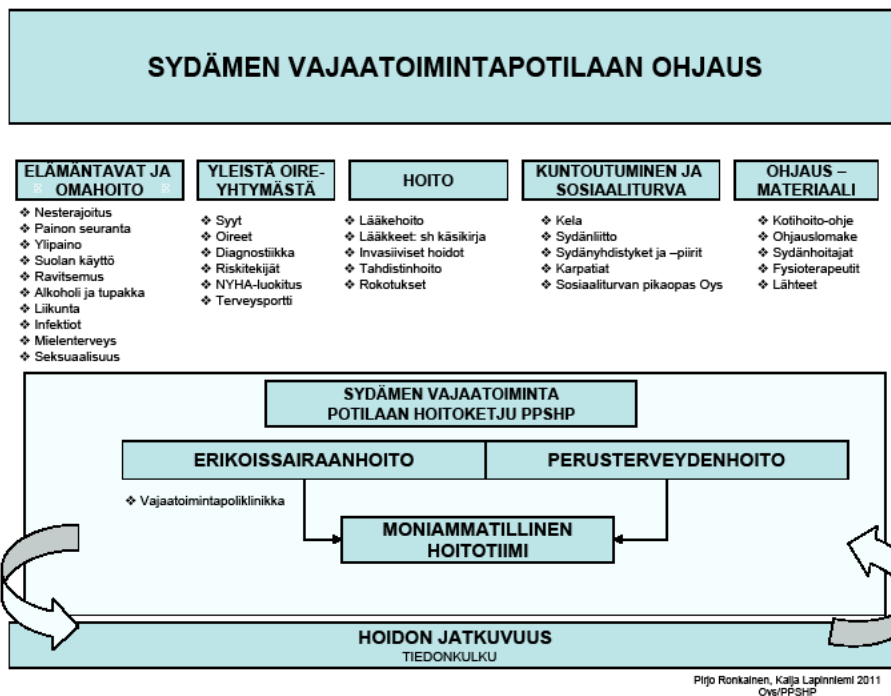
Vertaiskoulutus, mitä se on?

- Vertaistuki: vapaaehtoisuuteen perustuva tuki ja ohjaus, jota vammaiset, sairauden tai traumaattisen kokemuksen läpikäyneet henkilöt tai ryhmät antavat samassa tilanteessa oleville
- vertaisvalistaja, vertaistuki
- kokemusasiantuntijat
- tässä yhteydessä:
 - kokenut kollega kouluttajana
 - vertainen - vertaiselle
 - ammattilaiset kokoontuvat pohtimaan potilasohjaukseen liittyviä asioita

Vertaiskoulutuksen tarkoitus

Ohjausmallien juurruttaminen hoitotyön käytäntöön
 Hyvän käytännön siirtäminen ja vahvistaminen

Ohjaus yhtenäistyy
 Ohjausosaaminen vahvistuu
 Potilasryhmäkohtainen ohjaus kehittyy
 Hoidon laatu ja turvallisuus paranee

Miten vertaiskoulutus toteutettiin?

1/2

Kehittäjäsairaanhoitajat ja –fysioterapeutit (8)

- vahva osaaminen ja kokemus
- vapautettuna omasta perustehtävästään määräajoin pääasiassa 6-8 viikon jaksoissa
- kehittivät ohjausmalleja edelleen mm. tutkittuun tietoon perustuen
- työstivät koulutusmateriaalin
- jalkautuivat erikoissairaanhoidon, shp:n kuntien ja kuntayhtymien terveydenhuollon yksiköihin sekä alueen terveydenhuoltoalan oppilaitoksiin

Miten vertaiskoulutus toteutettiin?

2/2

- siis vertaiskouluttajat liikkuvat, ei työyksiköiden henkilöstö
- koulutukset kestivät 2-3 tuntia
- pidettiin yleensä iltapäivisin
- videoneuvotteluyhteyksiä kuntayhtymien sisällä käytettiin hyväksi
- koulutuksilla hyvä kattavuus, kaikissa jäsenkunnissa (35) tai palvelualueiden yksiköissä järjestettiin koulutusta
- erityispiirteenä shp:n alueen etäisyydet (esim. Oulu – Kuusamo 3 tuntia / suunta)

Vertaiskouluttajat liikkuvat

Johanna Alaloukusa-Lahtinen, projektisuunnittelija, TtM, PPSHP
Kaija Lipponen, projektipäällikkö, TtM, PPSHP

6.9.2011

Vertaiskoulutus mahdollisuutena 1/4

Dialogi

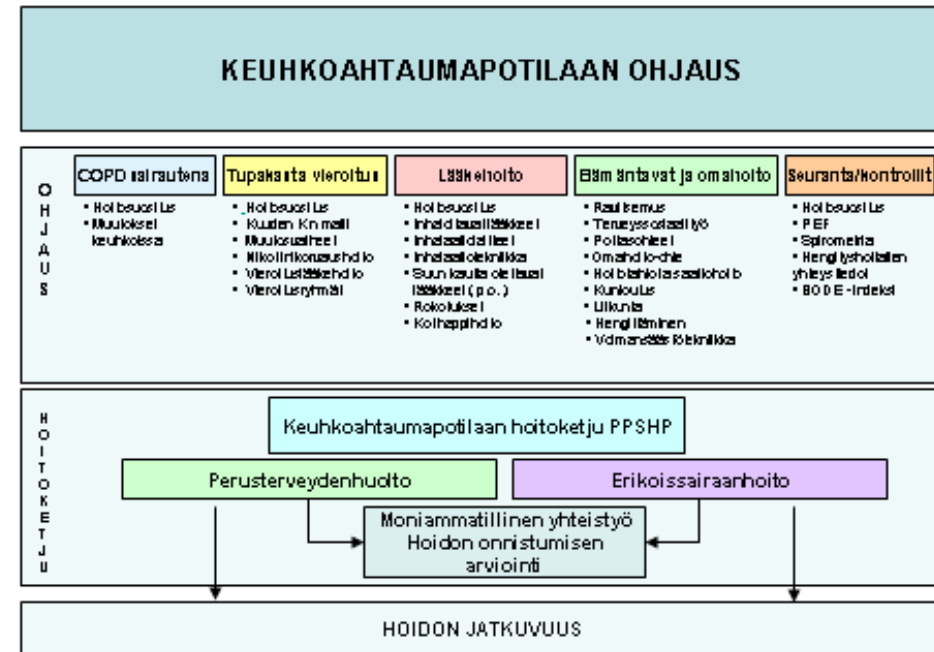
- luonteva vuoropuhelu erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välillä
- keskustelu ohjaukseen liittyvistä ongelmatilanteista ja niiden tarkoituksenmukaisista ratkaisuista
- mahdollisuus pysähtyä arvioimaan omaa osaamistaan sekä työyksiköissä käytössä olevia toiminta- ja ohjaustapoja
 - osaamis- ja muutostarpeiden näkeminen, korjaustoimenpiteiden suunnittelu
- tutussa ympäristössä kollegojen seurassa uskaltaa esittää kysymyksiä ja kritiikkiä

Vertaiskoulutus mahdollisuutena 2/4

Osaamisen vahvistaminen ja ylläpito

- koulutuksissa käsiteltiin itse sairautta ja sen hoitoa
- hoitoketjua ja –prosessia sekä
- ohjauksen toimintamallia ja sen keskeisiä sisältöalueita
- jaettiin osallistujille tunnuksia shp:n ekstranetsivuille, josta ohjausmallit löytyvät

Vertaiskoulutus mahdollisuutena 3/4

Osaamisen vahvistaminen ja ylläpito

- koulutukseen liittyi myös harjoituksia mm. aivohalvauspotilaan oireenmukaisesta ohjauksesta ja kuntoutumisen tukemisesta
- potilasesimerkkien avulla osoitettiin mm. hyvän ohjauksen kustannusvaikuttavuutta
- luentomateriaalista osallistujat saivat laajan ”käsikirjan” ohjaukseen
- myös vertaiskouluttajan osaaminen kouluttajana, näyttöön perustuvan tiedon etsijänä ja sen välittäjänä vahvistui

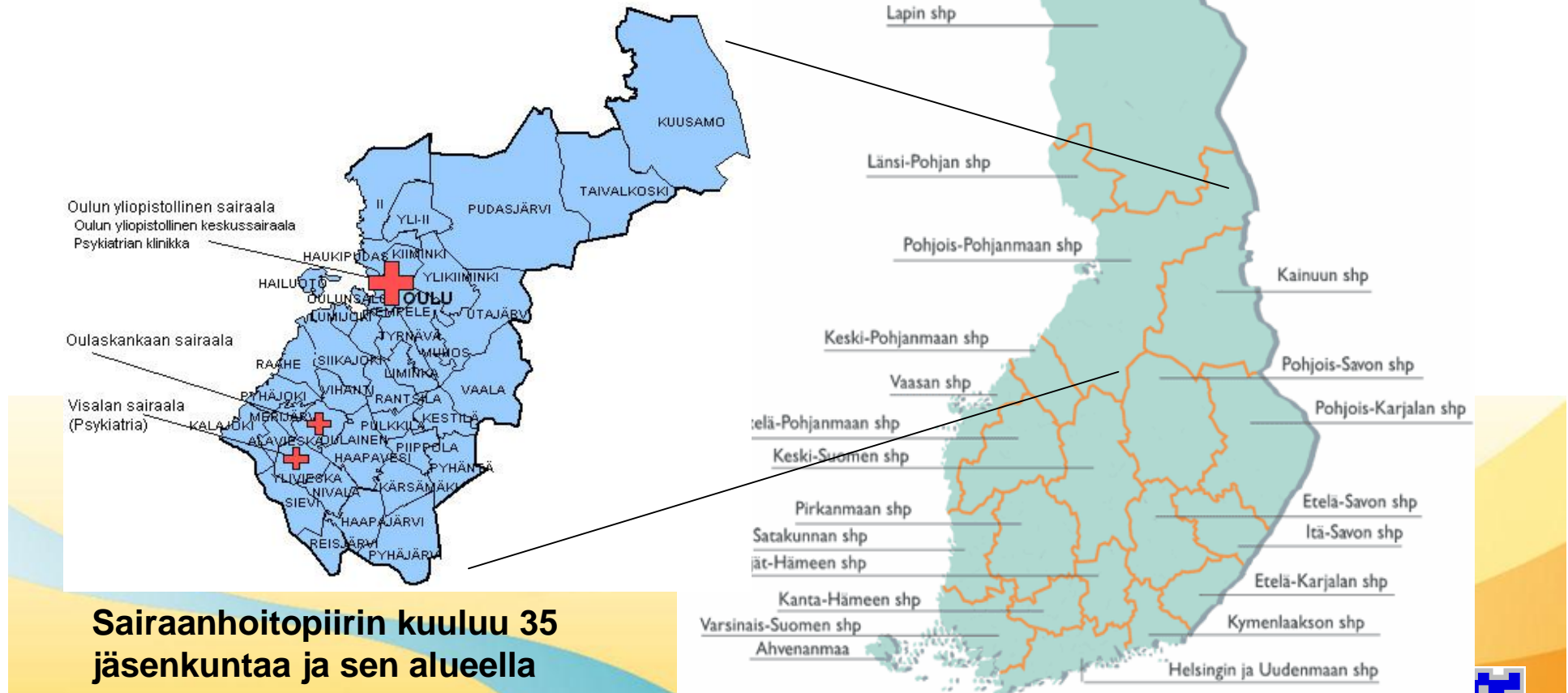
Vertaiskoulutus mahdollisuutena 4/4

Verkostoituminen

- vertaiset tulevat tutuiksi
- on helppo ottaa yhteyttä, kun esh tai pth saa ”kasvot”
- luottamus ja arvostus
- väline ohjausosaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

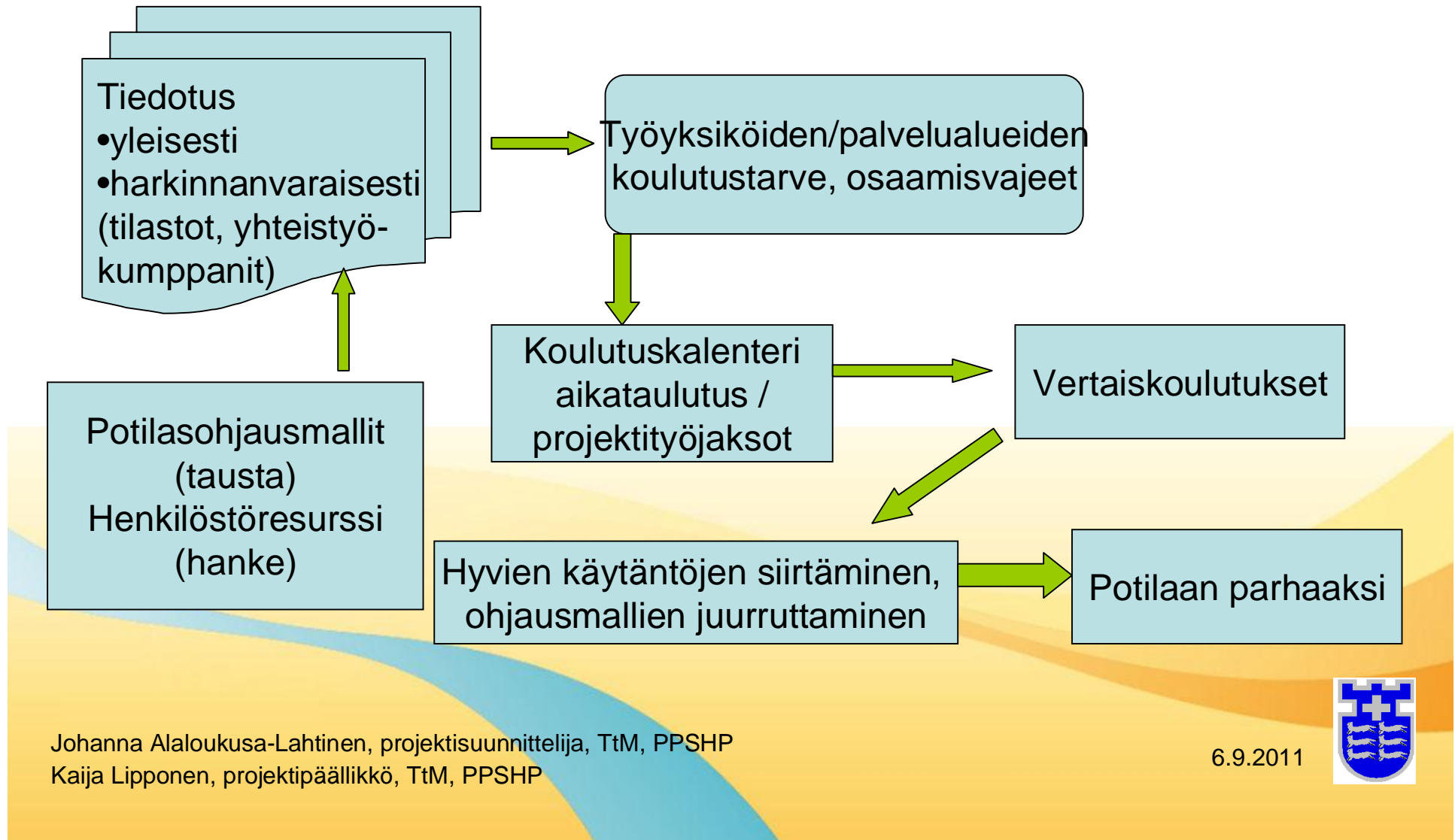
Sairaanhoitopiiriin kuuluu 35 jäsenkuntaa ja sen alueella asuu 390 000 asukasta.

Johanna Alaloukusa-Lahtinen, projektisuunnittelija, TtM, PPSHP
 Kaija Lipponen, projektipäällikkö, TtM, PPSHP

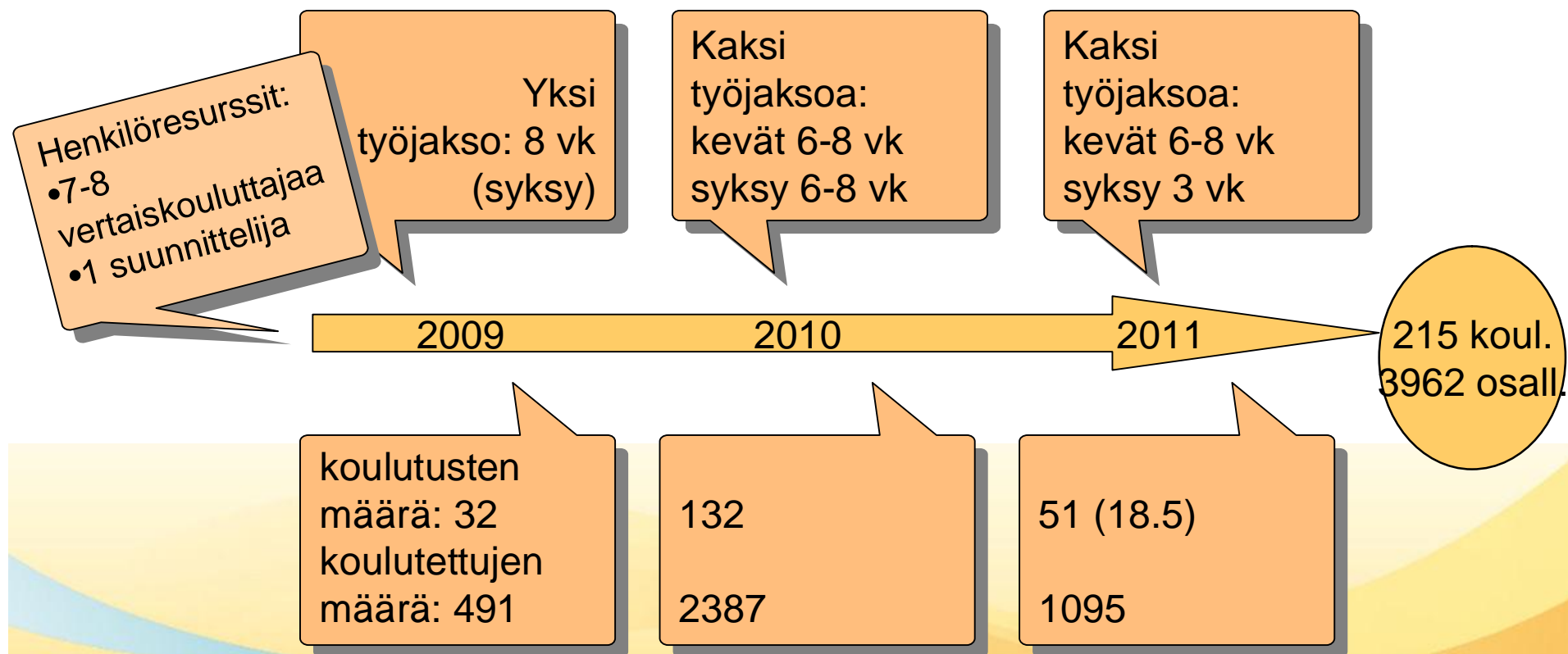
6.9.2011

Vertaiskoulutusprosessi 1

Vertaiskoulutusprosessi 2

Vertaiskoulutuksiin osallistuneet

Potilasryhmä	Syksy -09	Kevät -10	Syksy -10	Kevät -11	Syksy -11 tulossa	Yhteensä
AVH	125	185	386	251	4 koulutusta	947
COPD	180	234	292	359*	3 koulutusta, 1 muu tap.	1065
TEP	174	153	310	184	1 koulutus, 2 muuta	822
Sydämen vt	0	153	184	175	4 koulutusta	500
Lasten lihavuus	12	169	321	126	1 koulutus	628
Yhteensä	491	894	1493	1095		3962

* sis. hengitysyhdistyksen tilaisuudet (n=7, 222)

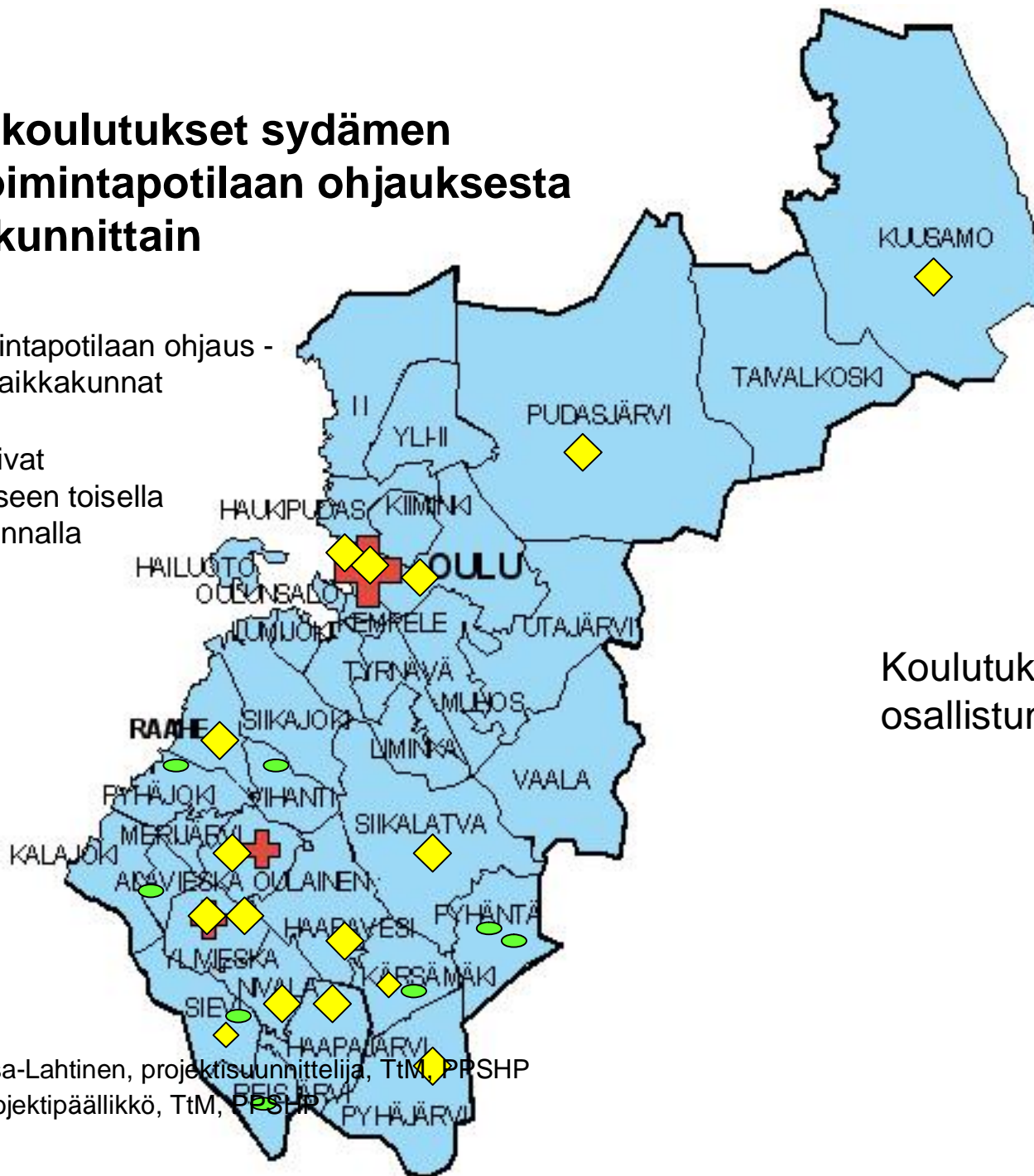
Johanna Alaloukusa-Lahtinen, projektisuunnittelija, TtM, PPSHP
 Kaija Lipponen, projektipäällikkö, TtM, PPSHP

6.9.2011

Vertaiskoulutukset sydämen vajaatoimintapotilaan ohjauksesta paikkakunnittain

- Sydämen vajaatoimintapotilaan ohjaus - koulutuspaikkakunnat
- Osallistuivat koulutukseen toisella paikkakunnalla

Koulutuksiin osallistuneet, n=500

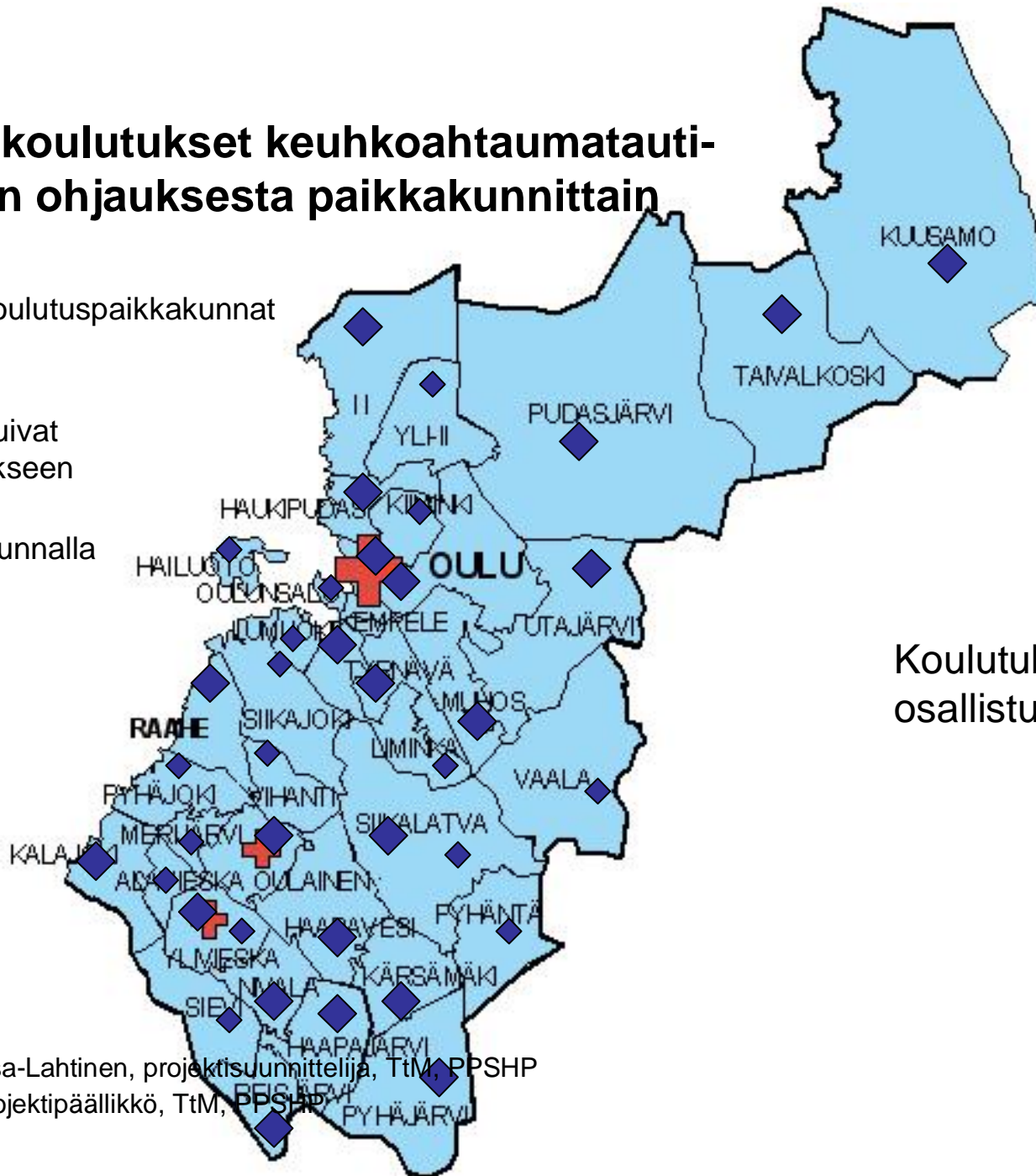
Johanna Alaloukusa-Lahtinen, projektisuunnittelija, TtM, PPSHP
 Kaija Lipponen, projektipäällikkö, TtM, PPSHP

6.9.2011

Vertaiskoulutukset keuhkoastma- potilaan ohjauksesta paikkakunnittain

- ◆ Copd-koulutuspaikkakunnat
- ◆ Osallistui-
 koulutukseen
 toisella
 paikkakunnalla

Koulutuksiin
 osallistuneet, n= 1065

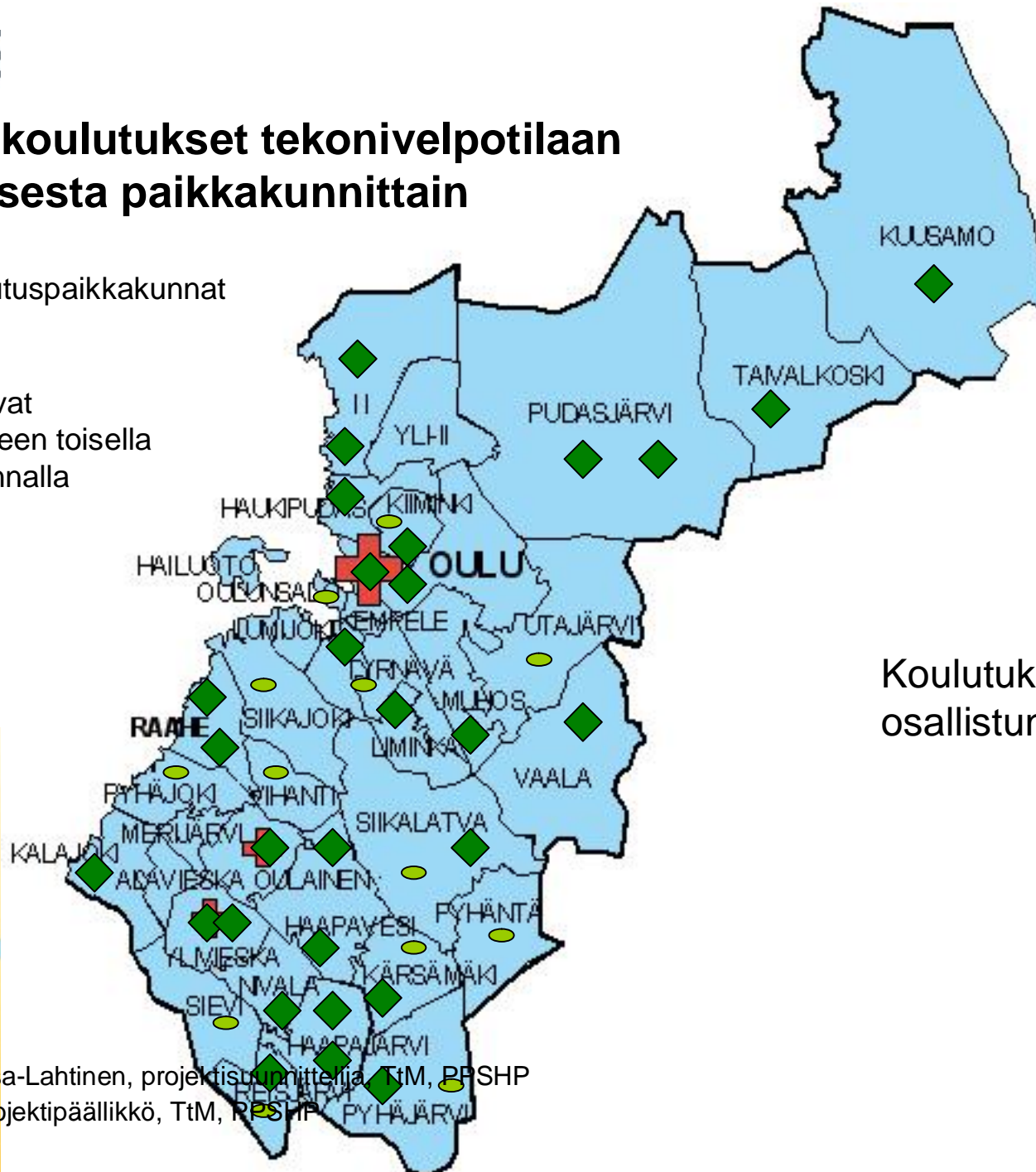
Johanna Alaloukusa-Lahtinen, projektisuunnittelija, TtM, PPSHP
 Kaija Lipponen, projektipäällikkö, TtM, PPSHP

6.9.2011

Vertaiskoulutukset tekonivelpotilaan ohjauksesta paikkakunnittain

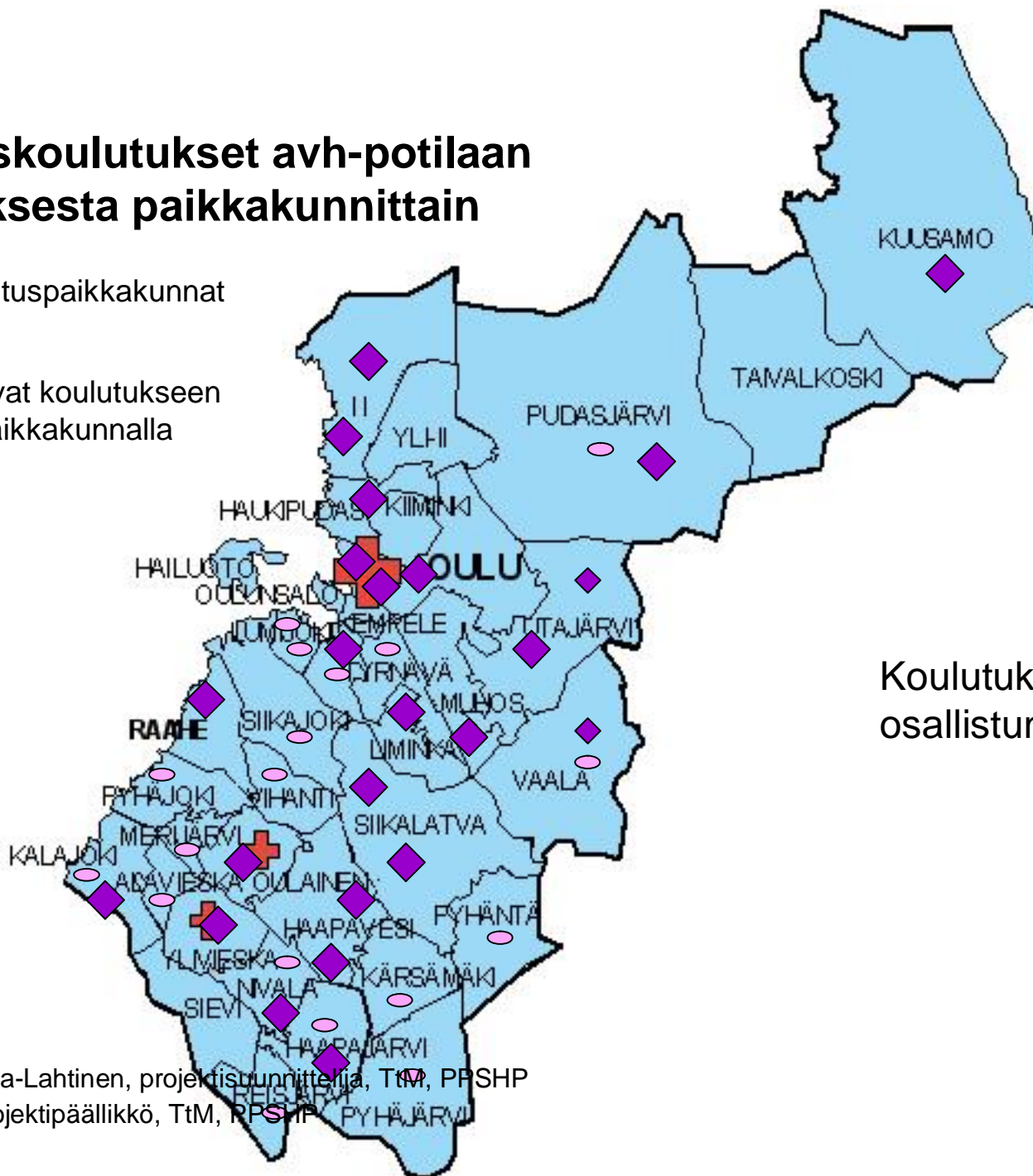
- ◆ Tep-koulutuspaikkakunnat
- Osallistuivat koulutukseen toisella paikkakunnalla

Koulutuksiin osallistuneet, n= 822

Vertaiskoulutukset avh-potilaan ohjauksesta paikkakunnittain

- ◆ Avh-koulutuspaikkakunnat
- Osallistuivat koulutukseen toisella paikkakunnalla

Koulutuksiin osallistuneet, n= 947

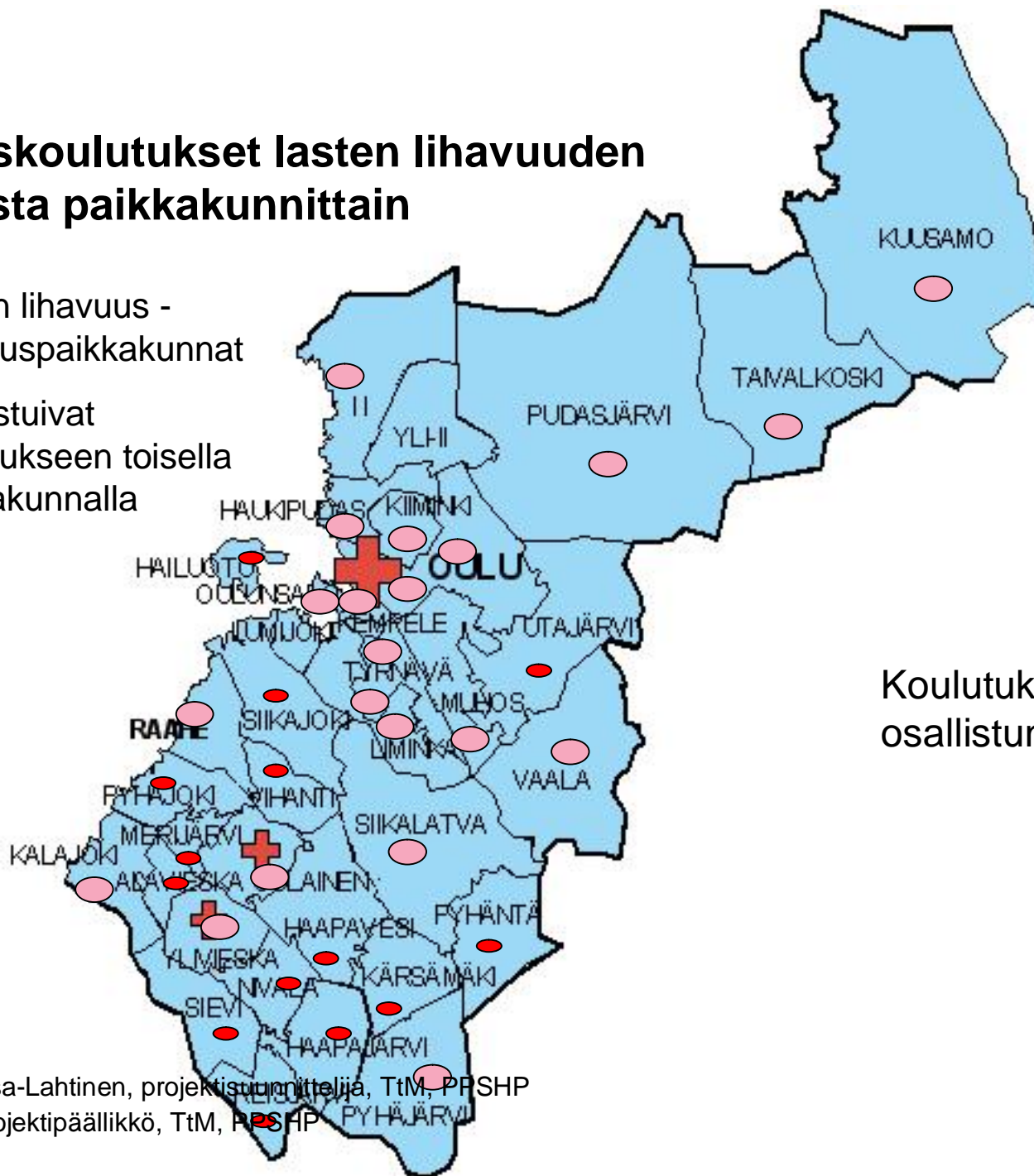
Johanna Alaloukusa-Lahtinen, projektisuunnittelija, TtM, PPSHP
 Kaija Lipponen, projektipäällikkö, TtM, PPSHP

6.9.2011

Vertaiskoulutukset lasten lihavuuden hoidosta paikkakunnittain

- Lasten lihavuus - koulutuspaikkakunnat
- Osallistuivat koulutukseen toisella paikkakunnalla

Koulutuksiin osallistuneet, n= 628

Vertaiskoulutuksista saatu palaute 1

- hoitajalta hoitajalle
"Luennoimassa juuri ne henkilöt, jotka tekevät tätä työtä, osaavat tuoda asiat hyvin esille."
- ymmärrettävyys
"... oli niitä parhaimpia ja selvimpiä mitä minäkin olen pitkän työurani aikana kuunnellut."
- kysymysten esittäminen ja ratkaisujen etsiminen

Vertaiskoulutuksista saatu palaute

2

- käytännön ja teorian yhdistäminen
- uutta ja käyttökelpoista tietoa
- koulutusten vienti kuntiin

”Toteutus oli erittäin hyvä ja lähinnä sen vuoksi, kun näytettiin ”kädestä pitäen”. Jos olisi vain puhuttu, niin ei olisi ollut ollenkaan niin ymmärrettävää.”

”Hienoa, että koulutus oli omalla paikkakunnalla ja omassa tk:ssa.”

- osallistumisaktiivisuus
- käynnisti arvioinnin ja keskustelun oman alueen tilanteesta

Vertaiskoulutuksista saatu palaute 3

- paljon asiaa lyhyessä ajassa
"Mielestäni 2 h ei ole riittävä tähän koulutukseen, pitäisi pystyä enemmän keskustelemaan ja kyselemään asiantuntijoilta asiasta."
- potilasnäkökulma
"Enemmän vaikka nivelrikosta kärsiviä potilaita itse kertomaan; millaisia oireita, miten haittaavat elämää jne."
"Tällaisesta ohjauksesta hyötyy potilas hyvin"
- toivotaan toistoja säännöllisesti, vrt. erikoissairaanhoidon koulutusvelvoite

Vertaiskoulutuksen hyödyt ja muutosvaikutukset

- Ohjaus käsitteenä kirkastuu
- Ohjaus nousee sille tasolle mihin se kuuluukin
- Ohjauksesta tulee jäsentyneempää ja näkyvämpää
- Ohjauksen kirjaaminen paranee
- Ohjausmallit ohjaavat toimintaa
- Ohjaus yhtenäistyy
- Potilaan tiedonsaanti, hoidon laatu ja turvallisuus paranevat
- Käynnistää alueellisen tai yksikkökohtaisen kehittämisen, joka lähtee tarpeesta ja etenee pienin askelin

Lopuksi

- Vertaiskoulutuksella voidaan parantaa ohjausosaamista ja potilaiden hoidon laatua
 - yhteneväiset hyvät käytännöt, tiedot ja taidot
- Vertaiskoulutus käynnistää monitasoista toimintaa potilaan parhaaksi
- Vahvistetaan laadukkaan ohjauksen reunaehtoja
 - asianmukaiset resurssit
 - ohjauksen organisointi
- Koulutusmuotona tukee muuta koulutusta
- Vaatii henkilöstöresursseja ja koordinaatiota
 - asiantuntijahoitajat & koordinointi
 - osaksi koulutuspalvelutoimintaa

Kiitos mielenkiinnosta
ja hyvää syksyn jatkoa !

Johanna Alaloukusa-Lahtinen, projektisuunnittelija, TtM, PPSHP
Kaija Lipponen, projektipäällikkö, TtM, PPSHP